

BİLİMSEL YÖNTEM

Yazan: Margaret STACEY^X

Çeviren: Ercan TATLIDİL^{XX}

ÇEVİRENİN TANITIMI

MARGARET Stacey'in "The Methods of Social Research" adlı kitabı Pergamon Press Ltd. tarafından 1969 yılında ilk kez yayınlanmış ve daha sonra aynı kitap üç baskı daha yapmıştır. Yazar, kitabın üniversitede sosyoloji öğrenimi yapan öğrencilere ya da bazı sosyal araştırma konularında çalışan yöneticilere yol göstermesi amacıyla kaleme alındığını belirtmektedir. Özellikle yazarın ülkesinde sosyoloji öğrenimi gören öğrencilerin konu ile ilgili kaynakları arasında yer almaktadır.

Bu dergide yayınlanmak üzere çevirisi yapılmış olan ilk bölüm, yazarın, diğer bilim adamlarınca da çoğu kez kabul gören görüşlerini yansıtmaktadır.

Sosyal araştırmalarda uygulanan bilimsel metotlar ve onun süreçleri, bir sorular sınıflamasının hızla büyümesine neden olur. Neden, nasıl, niçin? Deneysel fenomenler, bu soruların cevaplarını verebilecektir. Einstein ve Infeld'in *The Evolution of Physics* de belirttiği gibi "bilim, olaylar dünyası ve düşünceler dünyası arasındaki bağlantıyı bulmak üzere insanoğlunun kafasında ortaya çıkan bir teşebbüstür. bilimdeki bütün temel düşünceler gerçek ve bu gerçeği anlamak üzere yaptığımız teşebbüsler arasındaki zıtlıklardan doğar." Yine Karl Pearson'ın *Grammar of Science*'da belirttiği gibi "gerçeğe giden hiçbir kısa yol yoktur... Bilimsel yöntemin giriş kapısını kullanmayan hiçbir yol evrensel bilgiye götüremez." Sosyal araştırmacının asıl görevi, insanoğlunun bilgi birikimi içinde var olan gerçeklere nasıl ulaşabileceği ve bu gerçekleri nasıl tanımlayabileceğidir. Akademik ve uygulamalı olarak ortaya çıkan problemlere bu bilimsel

(X) Margaret Stacey, *Methods of Social Research*, Pergamon Press, 1970, s.1-11.

(XX)Doç.Dr. Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

birikim çerçevesi içinde uyarlayacağı metotlarla cevap araması gerektiğini ve sosyal araştırmacının, araştırmasını yaparken karşılaşacağı güçlükleri Margaret Stacey, çevirisi yapılan bu bölümde ayrıntılı olarak incelemektedir.

BİLİMSEL YÖNTEM

Sosyal konuları araştırmanın birçok tekniği olmakla birlikte bu çalışmada, genelde kabul edilen önemli bir özellik tartışılacaktır. Bu tekniklerin hepsi de bilimsel yöntemi kullanır ve özgür bir araştırma ruhu içinde ele alınır. Sosyal konulardaki araştırmanın altını çizen bu davranış en azından, kullanılan yöntemlerin ayrıntısı kadar önemlidir. Özel bir teknik herhangi bir sonuca döndürülebilir: O, bilerek veya bilmeyerek kullanılan ya da yanlış kullanılan bir araç olabilir.

Bu çalışmanın alanı içine giren sosyal araştırma tipleri, toplumsal yaşam gerçeklerinde bizim bilgilerimizi arttıracak veya toplumsal ilişkilerde anlayışımızı geliştirecek şekilde düzenlenir. Sosyal araştırmalar, "bir teorenin ispatını" hedefleyen çalışmalarla ilgilidir, yalnız araştırıcının "Benim bir fikrim var, gelin beraberce onun gerçek olup olmadığını görelim" diyebilecek yapıya sahip ve kendi hipotezinin çürütülmesine de tamamiyle açık olması gerekir. Gerçekten bunun da ötesinde kendi teorisini çürütebilmek için mümkün olduğunca çaba harcamalı, teorisini yıkabilecek testlere dayanıp dayanamayacağını görmelidir. Yalnızca bütün bunları yaptığında "Zannedirim bu teori doğru ve ne ben ne de başka birisi onu çürütebilir" diyebilecek durumda olabilecektir.

Bilimsel yöntem beşeri bilginin sınırsız olduğunu vurgular, hiçkimse son sözü söylemeye muktedir değildir, daima öğrenilecek daha fazla şey vardır. Bilgi sınırına dayanılarak geriye dönülen bir günün olacağını tasavvur etmek çok zordur. Gerçekte, düşünölen bilgi sınırının bulunduğu yer sonsuzluktadır ve erişilemeyeceği kabul edilir. Bu nedenledir ki sahip olunan bilgi sınırları geri itilebilir, bunu yapmak denemeye değerdir, bilgi arttırılabilir ve bazen de bununla gerçekten heyecanlı bir atılım yapılır.

Konunun uçsuz bucaksızlığı ve diğer kişilerin katkılarıyla yüzyüze bulunan düşünöenin ortaya konulması, doyurucu sosyal araştırma için önemli bir ön tasarımı oluşturur. Araştırmacının kendi çalışması ile diğer kişi-

lerin çalışmaları arasında bağlantı kurması ve onların çalışmaları üzerine çalışmasını oturtması gerekir. Bunun içindir ki kurallar vardır ve diğer araştırmacıların yaptıkları çalışmalara ve bilgi birikimine gereksinim bulunur. (Bununla birlikte, bazan bilgi birikiminde yer alan yanlış kullanılan makalelerden şüphe etmek yerinde olabilir). Sözü edilen kurallar ile bütün yeni bilgi parçaları birbirine uydurulabilir ve bir tanımlama diğerine göre kontrol edilir, ya da bir yorumlama diğerine göre değerlendirilir. Bu nedenle, verilerin diğer verilerle karşılaştırılabilecek yollarla toplanabilmesi çok önemlidir. (x) Araştırmacının kendi yanlışlığının kanıtlanmasına istekli olması gerektiğinden, daima, kendi sonuçları ile açık ve doyurucu önerileri için delilleri bulması ve düzenlemesi gerekir. Bunun anlamı, araştırmacı delilleri öyle bir yöntem içinde kurgulamalıdır ki, bir başka kişi bu verilerden tamamen farklı bir sonuca varabilir veya delilleri başka bir yolda kullanabilir ya da varılan sonuç kaçınılmaz bir şekilde doğruysa, okuyucu bu delilleri kendi çalışması için kullanabilmeli demektir.

Bunu söylemek yapmaktan daha kolaydır. Çarpıklıklar pekçok noktada çalışmalara nüfuz edebilir. Yanlış yönlendirme veya delilleri tersine çevirmek için açık bir niyet olmasa bile, bunu bilinçsizce yapmak çok kolaydır. İnsanın önyargısı, herhangi bir bilimsel çalışmaya girebilir ve özellikle sosyal araştırma bu tür hata kaynağı yönünden şüphe taşır. Hepimiz insan olduğumuzdan, sosyal ilişkilerin herhangi bir yaklaşımını incelemeye çalıştığımızda, ele aldığımız konuyla bütünleşiriz. O, bizim bir parçamız olur. Araştırmakta olduğumuz toplumsal durumların bize yakın veya uzak oluşuna göre bu bir gerçek olarak karşımıza çıkar. Bizim eskiden bildiğimiz ve doğru olduğunu düşündüğümüzden farklı bir davranışla karşılaştığımızda şaşırabiliriz veya gözlemlerimizin yeterince ayrımlaştıramadığı farklılıklar bizi çok mahçup edebilir. Bildiğimizi zannettiğimiz durumlara baktığımız zaman, önemli sosyal özellikleri görmede başarısız olabiliriz. Çünkü onlar bizi yanıltsa bile, eleştiremeyeceğimiz dünya görüşümüzün bir parçasıdır. Kendi ilgi ve önyargılarımız yalnızca yapılan araştırmanın işlemine girmez, fakat aynı zamanda araştırma konusunun seçimine de girer. Biz bu araştırmayı ya özel bir ilgi alanımız içinde olduğundan ya da bazı

(x) Bu konu, ilgili kitabın 9-10 ve 139-140. sayfaları arasında geniş olarak ele alınmıştır.

nedenlerle yüz yüze gelmek istemediğimiz diğer bazı boyutlardan kaçınmak istediğimizden seçmiş olabiliriz veya bunların dışında bu araştırmayı güçlü kişilerin ve otoritenin yapılmasını istediği ve araştırma için ödeme yapmaya istekli olduklarından da seçebiliriz. Bizlerin sosyal ilişkiler içindeki davranışlarla ilgili olarak en mükemmel yolun ne olacağı hakkında bir beklentiler kurgusu ile bireylerin ve tesbit ettiğimiz fikirlerin değerleri hakkında hükümlerimiz vardır. Tercihlerimizi, önyargılarımızı veya değer yargılarımızı kolayca bertaraf edemeyiz. Ne de inanıyorum ki, bir (x) araştırmacı ile yurttaş olmaktan ileri gelen hak ve görevleri olan bir (x) vatandaşı arasında katı ve sabit bir çizgi çekmek mümkün olsun. Tarafsızlık, ilgili tavırlarla birleştirilmiş bir durum olduğundan, tarafsız politik veya sosyal bir rolü uyarlamak bu problemin cevabı olamaz. Bu konuda yapabileceğimiz ve yapılması gereken, kendi ilgi alanlarımızın ve önyargılarımızın neler olduğunu ve hatta mümkün olduğunca, neden onlara sahip olduğumuzu bilerek kendimizi ve sosyal durumumuzu anlamaktır. Durumumuzu ve önyargılarımızı kendimize karşı açıklarsak başkaları için de açıklanmış bir olay(case) ortaya çıkacaktır. Fakat eğer kendimize karşı dürüst isek, bu daha kolay olacaktır. Polonius'un Laertes'e dediği gibi "Sen sana gerçeksen herhangi bir insana sahte olamazsın" (Hamlet). Bununla beraber herhangi bir gerçek araştırmanın bölümlerine bu prensipleri uyarlamada yardımcı olmak üzere izlenen kesin doğrular vardır. Örneğin, güncel bir araştırma konusu olan bir mesele üzerinde, kamuoyu tartışmalarında açık bir görüş ortaya çıkmamış olabilir. Bu tür tartışmaların tehlikeleri ikiye ayrılır. Birincisi, bireyin ele aldığı meseleye uyarladığı testlerin katılığı, diğer kişilerin güvenmemesine yol açabilir. İkincisi, hatta daha da önemlisi, araştırmacının açık bir şekilde düşünebilmesini azaltabilecek bir tür duygusal uğraş neden olabilir. Eğer bir kimse kendisini kamuoyu önünde suçlarsa, kanıtlanamayan teorisinin yeniden düzenlenebilmesi çok daha zordur. Diğer taraftan, öyle bir durum oluşabilir ki araştırmaya karışan sosyal değerlerin önemi nedeniyle kamuoyunun araştırmaya girmesi kaçınılmaz olarak hissedilebilir. Uygulamanın neresinde olursa olsun doğal olarak her araştırmacı kamuoyunun karışması veya karışmaması arasında bir çizgi çekilmesine kendisi karar vermelidir. Buradaki önemli nokta sosyal değerlerin serbest olmadığı durumlar için tarafsız olmaya teşebbüs veya tarafsızlık konusunda şüpheli olsa dahi, araştırmacının bir pozisyona sahip olduğunu bilmesi gerektiğidir.

Teknik nedenlerden ayrı olarak araştırmanın boyutu, çalışmanın kapsamlılığı ve belli sayıda beceri sahibi insanlara duyulan ihtiyaç nedeniyle sosyal araştırmanın yapılmasında birden fazla kişinin karşılıklı görüş alış verişinde bulunması faydalıdır. Ekip çalışması bireysel önyargıların azalmasına yardımcı olur. Bunun için birinci Banbury Survey (1)'inde son ekip karışık cinsiyetten oluşmaktadır; bunların bir tanesi üst sosyal sınıftan ve her zaman kalıtımsal olarak aile ünvanından yararlanabilen, bir tanesi alt-orta sınıftan ve bir tanesi de işçi sınıfı ailesinden gelmektedir. Böylece kavramsal olarak, aile kökenimizin bize vereceği sosyal pozisyonu ve cinsiyet rollerimizin bir sonucu olarak bir sosyal tavır kazanmış olacak ve bir diğerimizin ön yargısını düzenleyebilecektik. Davis ve Gardner tarafından zenci ve beyaz birer çiftin birlikte çalıştığı "Deep South"ta benzer bir teknik kullanılmıştır (2). Eğer ekip birlikte uyum içinde çalışıyorsa ortak bazı görüşlere sahip olacak ve bu işbirliği bazı önyargıları düzenleyebilecektir. En azından belki üyeler yaptıkları çalışmaların türü veya kullanılacak doğru metotlar konusunda kayda değer ortak bir görüşü paylaşırlar. Böylece bir ekip önyargılar için düzenleyici olduğu kadar, bazı bireysel önyargıları da frenleme eğilimine sahip olabilir.

Başlangıç safhasında olan bir sorun, fakat bazen de çözümlenmesi çok daha zor bir problem doğabilir. Bu problem bir ticari firmanın veya hükümetin kendi görüş veya hareketlerinin doğru olduğunu gösterir ve araştırmayı araştırmacının üstlenmesini istediği zaman ortaya çıkar. Bu tür çalışmalar yalnızca eğer firma veya hükümetler kendilerinin yanıldığını ispatlayabilen sonuçları da kabul ederlerse bilimsel olarak isimlendirilebilir.

Bazen bir problem iyi bir şans ile üstlenilen çalışmanın rapor edilme bölümünde görülebilir. Bu problem ortaya çıktığı zaman bulguların bir kısmı veya hepsi nüfusun özel bir kesimini kızdıracaktır. Bu, Nels Anderson'un dediği gibi "diktatör hükümetlerin yönetimi altında çalışan sosyal bilimcilerin sürekli yüzyüze olduğu bir problemdir"(3). Burada, özellikle uygulamalı araştırmalarda sürekli olarak ortaya çıkan çarpıcı bir olay vardır. Koşulların zorunluluğu ile akademik bütünlük arasında mümkün olduğunca en iyi uyumu sağlamak gerekir. Yine önemli bir nokta, bilim adamının yaptığı çalışmada çok açık olması gerektiğidir. Bilim adamının, yalnızca meslekdaşlarının görebileceği ve anlayabileceği türde

kesin sonuçları elinde tuttuğunu ya da onları temsil ettiğini anlaması gerekir. Bu sonuçlar, kolay olmayan bir seçimle iki farklı değerler dizisi arasında bir uyumdur. Gingsberg'in dediği gibi bütün seçimler sürekli olarak bizimle karşı karşıyadır: "Bir değerler çokluğunu kabul etmek zorundayız"(4). Önyargıların araştırma metodunu girebileceği veya mevcut belli durumlarda bazı bulguların bastırılması ya da sansür edilmesi kaçınılmaz olabilir. Her iki durumda da sonuçlar konu üzerindeki bilgi gelişimini geciktirecek; düşünce karmaşıklığına ve çıkmaz geçitler boyunca uğraş verilmesine yol açacaktır. Bir kez, uzun dönemde bazı kişilerin güttüğü inançları ortadan kaldıracabilecek iyi bir olayı meydana getirebilmek amacıyla verileri organize eder, fakat bu arada pek çok zaman yitirilebilir.

Üstlenilen araştırma türü hakkında iyi bir anlaşmaya varılacak olursa, araştırmayı yapan kişiler üzerindeki bu tür baskılara katlanılabılır. Yapılan araştırmanın sonuçları genellikle "teorik" "uygulamalı" olmak üzere iki gruba ayrılır. Birincisinde (teorik kısımda) temel nesne basit olarak toplam beşeri bilginin üzerine eklenir; ikincisinde (uygulamalı kısımda) özel bir uygulamalı problem hakkında bazı şeylerin nasıl yapılacağı ortaya çıkarılır. Seltiz ve arkadaşlarının söylediği bu iki sonuçtan birbirine karşıt veya birbirini dışlamış olanlar ve birinin diğerinden daha iyi olduğunu vurgulayanlar zaman içinde tartışılır. Bu tür bir yaklaşım yanlıcıdır (5). Bazen yararlı fikirlerin "teorik" araştırmalardan ortaya çıktığı açıktır ve teorik gelişmeler için büyük önem taşıyan bulgular uygulamalı araştırmaların kapsamı içinden doğabilir. Banbury çalışması kuramsal araştırmanın bir parçası olarak üstlenilmiş ve bu çalışmada yalnızca modern bir fabrika ile çok sayıda göçmenin eski bir taşra kasabasına getirildiğinde ne olduğu görülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın odak noktası, kasabanın kültürü ve sosyal yapısının sonuçları üzerinedir. Daha sonra eski kasabaların genişlemesi ve yeni kasabaların gelişmesinde nüfus "patlaması" artan bir ilgiye sahip olmuştur. Sonuç olarak Banbury Araştırması, uygulamalı araştırmanın bir parçası olarak tasarlanmadığı halde, kasabaların genişlemesi probleminde çalışan plâncılar tarafından bazen referans olarak başvurulmuştur. Durkheim'ın İntihar'ı (Durkheim's Suicide), zor ulaşılan teorik ve metodolojik sonuçlara sahip, özel bir sosyal problemin çalışması idi (6). Gerçekten, Durkheim niyet ettiği şeyi de yapmıştı. Araştırma bir üniversite içinde yapıldığı zaman akademik nedenlerle daha ileri düzeydeki bilgi birikimine yönelir

(yapılan pek çok doktora çalışmaları bilime hizmet etmekten ziyade, daha iyi bir iş imkânı sağlayan konulara yönelmesine rağmen, az da olsa teorik çalışmalara yöneldiği kabul edilmelidir). Bir üniversite öğretim üyesinin çözümlenmesi gereken bir problemi bulması veya üniversite dışındaki bir kuruluş tarafından istenmesi nedeniyle veya üniversiteler kendi teşebbüsleriyle uygulamalı bir araştırmayı üstlenebilirler. Resmî kuruluşler kendi araştırmalarını üstlenebilir veya herhangi bir enstitüyü ya da üniversiteyi kendileri adına araştırma yapmak üzere bir işe yöneltebilirler. Araştırma yapan enstitüler kendileri için çalışmasını istedikleri herhangi bir kimseden komisyon alarak para kazanabilirler ya da özel bir nedenle var oldukları için kazanç amacı gütmeyebilirler.

Araştırmacının hissedeceği baskılar ve çalışmalarındaki önyargılar, adına çalıştıkları otoriteye ve onun finansal kaynaklarına göre farklı olabilecektir. Bu çeşit baskılar her zaman mevcuttur. Bilimsel çalışmanın koşulları yalnızca araştırmacının bilimsel metotlar için aktif bir ilgi göstermesiyle doldurulacaktır.

HİPOTEZ VEYA İNCELEME

Bazı insanlar, teste tâbi tutulacak açık bir şekilde tanımlanmış bir hipoteze sahip olmadıkça sosyal araştırmanın bir bölümünü bilimsel olarak düşünmezler. Bunun, gereğinden fazla sınırlandırılmış bir görüş olduğu görülebilir. Bilimyen bir alanda, araştırmada, test edilebilecek esas bir form için yeterince açık hipotezleri kurmak mümkün değildir.

Test etmeye değer hipotezler, yalnızca çok iyi bir şekilde bilinen alanlarda geliştirilebilir. Örneğin önceden toplanmış olan deneysel alan verilerinin çok iyi işlenmesi gibi. Bu aşamadan önce pek çok araştırma doğal bir inceleme safhasındadır. Kavramlar kaba bir giriş niteliğindedir, ve gerçek yaşamda ilgili koşullar arasındaki muhtemel ilişkiler sonuç olarak belirgin değildir. Yalnızca pek çok deneysel veriler toplandıktan sonra, gerçeğe yakın basit bir ilişkiler serisi kurulabilir:, böylece test için açık hipotezler beyan edilebilir veya deneysel verilerden tümevarımla teori türetilir.

Bu görüşü iki olay desteklemektedir. Durkheim'ın intihar problemiyle uğraşmaya başlamasından önce, bu problem hakkında hemen hemen bir asırlık bir çalışmanın yapıldığı Giddens (7) tarafından gösterilmiştir.

Çok sayıdaki deneysel genelleştirmeleri intihar oranının kırsal ve kentsel alanlarla, farklı insanlarla yılın veya günün farklı zamanlarıyla bağlantısını ortaya koymuştur. Durkheim bütün bu çalışmaları ele almış, incelemiş, kendisinin bazı orijinal çalışmalarını buna eklemiş (Marcel Mauss ile birlikte) ve bu sonuçlardan geliştirdiği bir araştırma metodundan, zaman içindeki teste açık bir intihar teorisi oluşturmuştur. Bütün Avrupa'da ondan önceki kişilerin sabırlı çalışmaları bulunmasaydı, Durkheim'in bunu başarabilmesi mümkün olmayacaktı.

İkinci örnek çok farklı ve daha güncel bir türdür. 1956'da Bossard ve Boll (8), geniş aile sistemi üzerine bir çalışma yaptılar. Bu çalışma aile büyüklüğünün aile içindeki sosyal ilişkileri etkileyebileceğini gösteren açık bir kavramsal çerçeveye sahip bir teoridir. Bu teori, bir grup içindeki insan sayısının, grubun sosyal ilişkileri üzerine etkileri hakkındaki daha önceki teorinin aile üzerindeki bir uygulamasına dayanmıştır. Teorinin aileye uygulanmasında Bossard ve Boll, bir derece daha spesifik ve kapsamlı çalışıyorlardı. Aynı zamanda, aile büyüklüğünün sosyal ilişkiler üzerine etkileri hakkında çok az şey bilindiğinden Bossard ve Boll, hipotezleri açık olarak ortaya koymaktan ziyade bu hipotezleri incelemekle yetindiler. Bunun için yazılmış hayat hikâyeleri ve görüşme tekniğini kullanarak 100 geniş aileyi ayrıntılı olarak incelediler. Onların çalışması her aileden aynı veriyi belirgin bir şekilde toplamadığından ve seçilen 100 geniş aile, bütün geniş aileleri yansıtmadığından bir anlamda sistematik değildi. Bu önemsizdi, çünkü Bossard ve Boll sistematik bilgi toplamaya niyetlenmemişlerdi. Daha çok aile büyüklüğünün, aile içindeki sosyal ilişkileri etkileyebilirliğini gösteren, yeterli veri toplamayı ve eğer etkiliyorsa, bu etkilerin hangi şekillerde ortaya çıktığını bulmayı istemişlerdir. Aile sayısı ve ilişkileri konusunun genelleştirilmesine dayanak olacak, aile büyüklüğüne (aile üye birey sayısı) daha açıklıkla uygulanabilecek verileri toplamak istedikleri söylenebilir. Çalışmaları amaçladıkları yolda meyvalarını vermiştir. Birkaç yıl sonra Elder (9), onların buluşçu çalışmalarından ayırıştırılmış hipotezlerinden birkaçını alarak, özel olarak seçilmiş gruplar üzerinde kabaca test etmiştir. Elder'in sonuçları, aile içindeki sosyal ilişkilerin aile büyüklüğüne göre nasıl değiştiğinin bilimsel bir teorisini kurmada yeterli değildi. Bossard ve Boll'un ortaya attığı "tecrübi" nitelikteki teoriden önce, özel genelleştirmeleri yapan birçok spesifik çalışmalara ihtiyaç

duyulacaktı. Bossard ve Boll'un buluşçu çalışmasının bir sonucu olarak, onlar tarafından ortaya konulan "tecrübi" (denenebilir) teoriden önce, özel genelleştirmeleri yapan birçok spesifik çalışmaya ihtiyaç duyulacaktı. Bu spesifik çalışmalar, zamanın kontrolünde ayakta kalabilecek önerilerin bilimsel bir düzeni içerisinde geliştirilebilecek; örneğin, tekrarlanan testlerle arındırılacak ya da reddedilecektir.

Goode ve Hatt (10) da araştırmaları yönlendirecek bir hipoteze sahip olmanın zorunlu olduğu görüşünü ele almışlardır; örneğin, araştırma amacının bir bildirimi, var olan teoriden elde edilebilir ve deneysel bir test çalışmasına götürebilir. Onlar için bir çalışma alanı, bir hipotez değildir. Açık bir hipotezin bulunmadığı bir alanda yapılan buluşçu çalışmada, bazen araştırma elemanlarının haklı olabileceklerini kabul ederler. Bunu yapmadan önce, araştırma elemanları kendilerin "niçin" böyle yaptıkları sorusunu sormalıdır ve Goode ve Hatt'ın bu soruya cevapları ya bir değer muhakemesi ya da bir hipotez olabileceği doğrultusundadır. Sellitz ve arkadaşları (11) bir hipoteze ulaşmak için bir alanda yapılan çalışmanın değerini kabul ederler. Onların görüşleri, günümüz yazarlarınıninkine çok yakındır. Kabul edilsin veya edilmesin, olası (muhtemel) ilişkilerin fevkalade kuramsal ve genelleştirilmiş durumu, bir hipotez olarak belirli bir alana uygulandığı zaman tartışma konusu olabilir. Eğer Goode ve Hatt, Bossard ve Boll'un ileri sürdüğü farklı büyüklükteki aileler içerisindeki sosyal ilişkilerde, farklılıklar olabileceği hipotezini kabul etmiş olsalardı, daha sonra burada herhangi bir tartışma konusu olmayacaktı. Bununla birlikte bu durum, ilişkiler hakkında spesifik bir öneri değildir ve Bossard ve Boll'un araştırması, geniş aile alanında bu tür spesifik önerileri ve hipotezleri ortaya çıkaran keşfedici bir çalışma idi. Bunun ötesinde, belirli bir alandaki keşif, bazı tahminlere dayandırılarak sınırlandırılmıştır; örneğin bazı teoriler üzerine ve bu tahminlerdeki açıklamaların daha iyi hale getirilmesi gerekir, bununla birlikte, bazı tahminler tartışılan sorundaki olaydan (fenomenden) uzak ve kuramsal nitelikte olabilir. John Madge'nin (12) dediği gibi, "gerçekte, bütün deneysel araştırmalar bazı teorik esaslara dayalı olmakla birlikte, işlenmemiş (ham) olabilirler. Hatta bunun da ötesinde herhangi bir teorinin genel yapısı, ancak birçok küçük genelleştirmeden ortaya konulabilir.

KARŞILAŞTIRILABİLİRLİĞİN VE TEPKİNİN DEĞERİ

Burada yalnızca, deneysel çalışmaların pekçok parçasının birçok yerde sürekli olarak devam etmesi gerektiği önemli değil, fakat aynı zamanda bir "yap-boz" oyununun parçalarında olduğu gibi deneysel çalışmaların parçalarının da birbirine uyum gösterecek bir yönde görev üstlenmesi gerekir. Bunun anlamı, araştırmanın yer ve zaman açısından mümkün olduğu kadar karşılaştırılabilir olmasıdır. Bir araştırma elemanının veya ekibinin üstlenmiş olduğu herhangi bir çalışmasına, diğer araştırma elemanları ya da ekipleri tarafından tepki gösterilmesi de önemlidir. Yalnızca bu yolla bir kimse, kurulmuş ilişkilerin genel ve özel durumla ilgili ya da tek olmadığından emin olabilir.

Karşılaştırılabilirliğe giden ilk yol: İngiliz mil ölçü biriminin kilometreye çevrilmesindeki güçlüğü ve Fahrenheit ısı ölçüsünü kullanmak istediğimiz zaman da "Centigrade" ısı ölçüsünü öğrenmek zorunda olduğumuzu bilmemizdir. Bir ülkeden diğerine olan mal akışında malların fiyatlandırılması, yalnızca ülkelerin para birimlerinin farklı oluşundan değil, fakat aynı zamanda para birim değerlerinin günlük olarak değişmesinden de bazı problemlerin ortaya çıktığının farkındayız.

Bu örnekler ve özellikle son örnek, araştırma elemanlarının aynı alanda çalışan diğer araştırmacıların çalışmaları ile kendi çalışmalarını karşılaştırabilir hale getirmenin ortaya koyduğu sıkıntıya katlanmadıkları zaman doğacak zorluğun türünü açıklar. Bir kimse, daha önceden kullanılmış tanımlamalar veya sınıflamaların doyurucu olmadığını bulduğunda, buradan yeni ve gelişmiş tanımlama ve sınıflamaları türetmiş olabilecektir. Bunlar bilimin gelişmesi için gerekli ve anlamlıdır. Bununla birlikte araştırma elemanının bu türetmiş olduğu sınıflama ve tanımlamaların kullanılması konusundaki önerileri üzerinde bir zorunluluk vardır. Bu zorunluluk kendi tanımlama veya sınıflamaları kadar, daha önce kullanılanları da bir değişim tablosu içinde göstermesidir. bu yöntem içinde araştırma elemanının çalışması daha önceki sınıflandırma tipiyle kullanılan çalışma ile karşılaştırılabilir; veya bağlantılı olabilir. Aynı zamanda bu tip bir çalışma, hükümet otoritelerinin topladığı ulusal verilerle karşılaştırma yapıldığı zaman da önemlidir.

Goode ve Hatt daha önceki çalışmaların aldığı tepkilerin, "bulguların kontrol edilmesinden öteye gitmediği ve yeni bilgiye katkı sağlamadığı" (13) görüşündedirler. Buradaki tutum daha önceden test edilmiş ve deneysel verilere bağlılığı gösterilmiş bir hipotezin, ancak bundan sonra gerçek ve bir teoriye doğrudan geçişi olarak kabul edilebilirliğidir. Hipotezin belirttiği ilişkinin kanıtlandığı söylenmeden önce, aynı hipotez zaman zaman mutlaka kontrol edilmelidir. Bendix'in söylediği gibi eğer X'in Y ile gittiği gösterilmişse, aynı zamanda X'in Y olmayanla da gidip gitmediğinin gösterilmesi gereklidir (14). Bu yalnızca, X ile Y arasındaki ilişkinin tekrar tekrar test edilmesi ile yapılabilir. Selltiz ve arkadaşlarının göstermiş olduğu gibi hangi konu gözlemlenirse gözlemlensin, problem diğer gözlemlerin yapılabileceği aynı yolla formüle edilmelidir. Bu gösterilecek olan tepkileri mümkün kılar. Bu konuda Selltiz ve arkadaşları "araştırma bulgularında güvenilirliğin gelişmesi esastır," der (15). Goode ve Hatt "genç bilim adamları, daha yaşlı bilim adamlarının çalışmalarındaki boşlukları bularak isim yaparlar" ve "bilim adamı karşıt delillerle karşılaştığında, kendi görüşlerini bir tarafa atmaya daima istekli olmalıdırlar" derler (16). Gerçekten bu esas, bilimselliğin ruhudur. Bilim adamının karşıt delilleri araması ve sonra kendi çalışmasını düzenlemesi gerekir, diğerleri de aynısını yapabilmelidirler.

Referans Notları

- 1) STACEY, M., **Tradition and Change: A Study of Banbury**, O.U.P., 1960.
- 2) DAVIS, A., GARDNER, B., ve GARDNER, M.R., **Deep South: A Social Anthropological Study of Caste and Class**, 1941.
- 3) ANDERSON, N., **Our Industrial Urban Civilization**, Asia Publishing house, London, 1964, s.108.
- 4) GINSBERG, M., **On Justice in Society**, Heinemann, 1965, s.44.
- 5) SELLTIZ, C., JAHODA, M., DEUTSCH, M., ve COOK, S.W., **Research Methods in Social Relations**, Henry Holt, 1959, s.4.
- 6) DURKHEIM, E., **Suicide**, Çeviren: J. A. Spaulding ve G. Simpson (Ed.G. Simpson), Free Press, New York, 1951.
- 7) GIDDENS, A., "The Suicide Problem in French Sociology", **Brit J.Sociol.** 16, 3 (1965).
- 8) BOSSARD, J.H.S., ve BOLL, E.S., **The Large Family System**, University of Pa. Press, 1956.
- 9) ELDER, G.H., "Structural Variations in the Child-Rearing Relationship", **Sociometry**, 25, 252 (1962).
ELDER, G.H.Jr., ve BOWERMAN, C.E., "Family Structure and Child-Rearing Patterns: The Effect of Family Size and Sex Composition", **Am. Sociol. Rev.** 28, 891 (1963)
- 10) GOODE, W.J., ve HATT, P.K., **Methods in Social Research**, McGraw-Hill, 1952, s.57.
- 11) SELLTIZ ve diğerleri., op. cit., s.35.
- 12) MADGE, J., **The Tools of Social Science**, Longmans, 1965, s.9.
- 13) GOODE ve HATT, op.cit., s.58.
- 14) BENDIX, R., "Concepts and Generalizations in Comparative Social Studies", **Am. Sociol. Rev.** 28, 536 (1963).
- 15) SELLTIZ ve diğerleri., op. cit., s.46.
- 16) GOODE ve HATT, op.cit., s.21.